

RECENZIE

Prof. Dr. Viorel Ghiran, Cluj-Napoca

PROFILAXIA PRIMARĂ A TULBURĂRILOR PSIHICE LA COPIL ȘI ADOLESCENȚI VOL I

Acad. Prof. Dr. Ștefan Milea
București

Toți cei care activăm azi pe diferite sectoare și felii de răspundere în domeniul psihiatriei și neurologiei vârstei de dezvoltare, știm că istoria specialităților noastre este relativ recentă în comparație cu alte discipline medicale și mai ales cu cele ale adultului care au în spate peste două secole de abordare științifică.

Ca unul dintre cei care și-au împlinit existența lor profesională în domeniul neuropsihiatriei infantile după 1962, aproape cu începutul celor două unghiuri de abordare în domeniu la noi în țară, pot aduce dovada că obiectivul nostru inițial era să convingem corpul medical și organele sale de decizie superioară de necesitatea organizării acestei rețele, să aducem dovada credibilă a existenței suferințelor în acest domeniu, să încercăm un tratament cât mai corect posibil-la nivelul cunoștințelor existente –în entitățile nozologice admise. Eventual, să ne achităm de sarcinile unei profilaxii secundare și terțiare în domeniu.

Profilaxia primară și mai ales cea specifică nu poate fi decât un vis, o dorință, un deziderat secundar în lipsa condițiilor elementare: a recunoașterii categoriilor nozologice unanim recunoscute azi și a cauzelor etiologice care se află la originea lor.

Este meritul incontestabil al Prof. Dr. Milea de a aduce lumină în acest domeniu, de a marca prin ea o nouă treaptă de abordare în domeniul specialităților noastre printr-o excelentă contribuție unică în țara noastră- ce poate fi de referință și pe plan internațional prin sinteza la zi a cunoștințelor. (După informațiile mele actuale, nu cunosc o altă lucrare strict centrată pe această problemă înafara celei a lui Manieaux M. din 1983 dar nu nivelul abordării lucrării de față).

Acesta este motivul pentru care cred cu convingere că această carte n-ar trebui să lipsească nu din biblioteca fiecăruia dintre noi, ci de pe masa de lucru a noastră ca o sinteză la zi în domeniu și un reper de intervenție preventivă.

Lucrarea se compune din patru părți distincte, dar organic interconectate, pentru a oferi o imagine credibilă asupra subiectului, totalizând un număr de 335 pagini și o exemplară fundamentare științifică, dincolo de experiența personală, cu 196 titluri bibliografice izolate pe diferite aspecte ale problemei.

În prima parte autorul își prezintă viziunea sa proprie privind procesul interactiv al relației dintre tulburarea și sănătatea psihică a copilului și relația sa cu psihiatria și sănătatea mintală: în vârsta de dezvoltare, sănătatea psihică nu-i o „stare” care să implice stabilitate ci un „proces” activ , continuu, de devenire, în care ne interesează echilibrul forțelor ce modelează procesele psihice și personalitatea în devenire. Nesănătatea psihică în această perioadă, presupune posibile nivele multiple de dezechilibru a echipotențialității sale de dezvoltare- improprii stării de sănătate dar fiziologice- în procesul său de adaptare la o lume în continuă schimbare.

Nesănătatea psihică a copilului nu-i niciodată expresia izolată a dezechilibrului său ci a întregului sistem de relații cu lumea în care trăiește și care-i influențează negativ devenirea sa. Între starea de normalitate și cea de nesănătate psihică, autorul subliniază starea intermediară care scapă adesea observatorului extern și-n care intervenția preventivă sau curativă poate avea eficiență maximă.

În această parte autorul se ocupă în mod predilect cu justificarea și clarificarea conceptului de psihoprofilaxie și mai ales a celei primare cu particularitățile sale legate de vârstă, cu strategiile formale și tipurile sale.

În partea a doua se tratează particularitățile etiologice ale suferințelor psihice la copil

și adolescent, fără de care n-am putea vorbi de psihoprofilaxie. Pentru înțelegerea exactă a măsurilor psihoprofilactice ce se impun pe diferite categorii de vârstă –cum era și firesc-autorul face o clară și completă analiză a complexului de factori legați de apariția suferințelor psihice cu rol determinant, favorizant, agravant sau de întreținere, participant sau declanșant, predispozant, vulnerabilizant, a celor cu valoare de semnal care mai adesea nu sunt corect înțeleși și evaluați de aparținători. În acelaș sens delimitează rolul patoplastic al factorilor ce explică variabilitatea formelor clinice de manifestare ca și rolul factorilor protectivi și de conferire a rezilienței ce nu trebuie uitați niciodată în efortul de a asigura prevenția suferințelor psihice.

Înțelept consideră autorul- și-i tratează pe acești factori etiologici și de risc, în funcție și de natura lor ca: factori organici cauzatori de modificări structurale ale SNC; factori genetici, factori psihologici, socio-familiali și culturali, ca și însași procesul dezvoltării psihice în sine, aducându-i la nivelul actual de cunoaștere și a progreselor în domeniu.

O subliniere aparte aș face-o privind modul profund și nuanțat în care se analizează rolul factorilor psihotraumatizanți care face din psihiatria copilului și adolescentului o specialitate medicală aparte dar și cu minusurile existente în actualele sisteme de clasificare DSM și ICD, față de care autorul ia poziție.

Această parte se încheie cu o analiză substanțială și la zi privind rolul și mecanismele procesului de dezvoltare a psihicului la copil și adolescent ca factor de vulnerabilitate dar și de plasticitate pentru tulburările psihice imediate și de durată de care nu se prea ține cont.

Parte a a treia se ocupă cu profilaxia primară nespecifică, enumerând cele 24 pârgii de intervenție mai obișnuite pe care nu ar trebui să le uităm.

Partea a patra, cea mai substanțial abordată, se ocupă cu psihoprofilaxia specifică/selectivă (PPS) la copil și adolescent ca drept a lor la viață și copilărie. Cum costurile sale nu sunt mici și aplicarea sa nu poate depinde numai de o singură disciplină, iar beneficiarii sunt multipli, acest capitol se adresează tuturor celor implicați/responsabili de traducerea sa în viață (cei puși să supravegheze dezvoltarea și sănătatea copiilor, a psihologilor, medicilor școlari, medicilor de alte specialități, a cadrelor didactice, organizatorilor de sănătate, politicienilor, părinților, comunitatea în general), subliniind obiectivele și mijloacele de intervenție în raport cu natura factorilor de risc.

Multe achiziții noi pot fi reținute în acest sens privind PPS în cazul tulburărilor psihice de origine prevalent genetică, a celor de origine organogenetică dar subliniere aș face-o mai ales cu privire la modul în care autorul analizează situațiile tulburărilor de natură psihotraumatică cum ar fi: familia psihotraumatogenă, educația neadecvată, carența de interacțiune afectivă precoce, abandonul, divorțul, plasamentul familial, înfierea ca și instituționalizarea prelungită. În aceste domenii, autorul se întrece pe sine nu numai prin claritatea discursului ci mai ales prin modul de a sublinia caracteristicile actuale ca efort al evoluției și transformărilor sociale în general, sugerând și mijloacele posibile ce se impun în manieră punctuală.

Ele ar trebui să constituie nu numai obligații de cunoaștere din parte tuturor celor implicați în asigurarea dreptului la viață a generației în dezvoltare de azi- viitoarea generație adultă de mâine –ci și un program realist de analiză, cercetare și dezbateri în confruntările noastre științifice de viitor. Prea multe curențe avem în aceste domenii și prea multe toleranțe nepermise față de ele.

Despre toate aceste lucruri/gânduri exprimate deosebit de frumos, ca și despre altele, veți găsi satisfacția întâlnirii cu autorul pe parcursul acestei părți cu sublinieri și motto-uri personale pentru fiecare subcapitol în parte.

Întreaga lucrare se impune prin profunzime, rigoare științifică, coerență, grijă pentru utilizarea și definirea conceptelor ce nu lasă loc dubiilor ca și prin frumusețea exprimării gândurilor.

Prof. Dr. Viorel Ghiran, Cluj-Napoca